

daarop volgende dagen lieten één of meer jongen zich af en toe zien of hooren en vonden paringsvluchten en copulaties der ouden plaats. Op 12 Juni, toen het nestje 4 eitjes bevatte, werd met broeden begonnen. De vogeltjes gedroegen zich nu geheel als den eersten keer. Het ♀ moest ik weer van de eieren tillen en er daarna weer opzetten, het ♂ ging protesteerende en pikkende op den nestrand zitten.

Helaas werd het nestje 5 dagen later verlaten; waarschijnlijk kattenwerk. De 4 eitjes, waarbij ook weer één totaal ongevekt exemplaar was, waren te sterk bebroed om ze te kunnen uitblazen. Het buitengewoon dunwandige nestje heeft een plaatsje in mijne collectie gekregen.

Broedt het bokje, *Lymno ryptes minimus* (Brünn.) in Nederland?

DOOR

Tsj. Gs. DE VRIES.

Onder de eieren, die ik, 35 jaar geleden, den heer van Pelt Lechner ter determinatie zond (zie het volgende — witgatje — artikel), bevonden zich ook 3, waarover hij mij, d.d. 23 Maart 1908, schreef:

„Drie eieren van? Hierover blijven Dr Rey en ik in twijfel. Dr Rey schrijft mij over die eieren als volgt:

„Hier liegt allerdings die Möglichkeit vor, dasz sie der *Telmatias* „*gallinula* angehören, aber sicher zu entscheiden ist dies nicht, da diese „3 Exemplare gerade keine charakteristische Eier (für *gallinula*) sind. Meinem Gefühl nach sind es Eier von *G. gallinago*.”

„Ik heb van die 3 eieren het index-cijfer berekend, ter onderlinge vergelijking met *gallinago* eenerzijds en *gallinula* anderzijds. Het resultaat „hiervan slaat over naar den kant van *gallinula*, maar ik onderwerp mij „gaarne aan Dr Rey's meening.”

Ik deed zulks ook, maar toch niet van harte en twee van deze drie eieren (één behield ik curiositeitshalve zelf) die, met mijne eerste collectie, thans in 's Rijksmuseum te Leiden berusten, kregen de aantekening mee „waarschijnlijk van het bokje, afkomstig uit Friesland”.

Sindsdien heb ik af en toe uit diezelfde provincie enkele „losse” eieren benevens een compleet legsel (van 4 stuks) ontvangen, die mij hoe langer hoe meer aan de juistheid van het „Gefühl” van Dr Rey hebben doen twifelen.

En een, dit voorjaar (23 April 1942) bij Hardegarijp gevonden legsel heeft mijn twijfel zóódanig doen groeien, dat ik met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid durf beweren, dat het bokje nu en dan ook in Friesland broedt.

* *
*

Zooals bekend mag worden verondersteld, zijn de eieren van beide snippensoorten (watersnip en bokje) op het oog niet uit elkaar te kennen. Ook

hunne afmetingen zijn vrijwel gelijk, alleen het schaalgewicht geeft houvast. Als regel wegen de eieren van het bokje minder dan die van de watersnip en bij gelijkheid van afmetingen zijn eerstgenoemde steeds belangrijk lichter.

Rey („die Eier der Vögel Mitteleuropas”, p. 523/4) geeft voor *gallinago* als gemiddelde afmetingen van 40 eieren: 39.8×28.1 , max. 41.5×28.0 en 39.3×29.4 , min. 36.5×28.1 en 38.2×26.7 mm en als schaalgewicht in doorsnee 0.800 met uitersten van 0.980 en 0.700 gr.

Jourdain („Pract. Handbook”, II, p. 677) zegt: „Average of 100 British eggs 39.4×28.7 , max. 42.7×29.0 and 39.3×30.3 , min. 35.0×28.4 and 36.3×26.7 mm.

Herman Goebel, Keizerlijk Russisch houtvester en zeer kundig en uiterst serieus oöloog, vermeldt („Über Schnepfeneier”, „Zeitschr. f. Oölogie”, 14, 1904, p. 33/36 en 54/57) als gemiddeld gewicht van 25 voorwerpen: 0.785, max. 0.860, min. 0.720 gr.

Volgens Wasenius („Ornithol. Handbok”, p. 883/4), meten en wegen 100 finsche ova in doorsnee 39.5×28.4 mm en 0.822 gr, terwijl Lönnberg (ibid.) als grenzen van het schaalgewicht van — een niet nader genoemd aantal — zweedsche eieren 0.990 en 0.750 gr opgeeft. 100 door mij gemeten en gewogen nederlandsche (in hoofdzaak friesche) ex. gaven als gemiddelde afmetingen 39.61×28.47 , max. 42.9×28.3 en 42.2×30.0 , min. 37.1×26.8 mm en als gemiddeld schaalgewicht 0.843, max. 0.971, min. 0.728 gr.

Wat *gallinula (minimus)* betreft, zegt Rey (p. 525): gemiddelde afmetingen van 40 stuks: 38.24×27.55 , max. 40.0×27.5 en 39.0×29.0 , min. 37.0×26.0 mm; doorsneegewicht 0.660, met als uitersten 0.720 en 0.580 gr. Goebel (als boven) geeft als gemiddeld schaalgewicht van 64 ex.: 0.685, max. 0.780, min. 0.600 gr. Wasenius („Ornith. Handbok”, p. 887) vermeldt als gemiddelde afmetingen en gewicht van 89 finsche eieren (in 24 legsels) 38.2×27.2 mm en 0.673 gr en Lönnberg (ibid.) zegt, dat het schaalgewicht van — een niet opgegeven aantal — zweedsche voorwerpen schommelt tusschen 0.755 en 0.620 gr.

* *

1. Het eene, door mij bewaarde ex. (van de 3, indertijd aan v. P. Lechner ter determinatie gezonden voorwerpen), dat op 15/4 '06 onder Eernewoude is gevonden, heeft als afmetingen en schaalgewicht resp.:

	37.4×27.2 mm en 0.695 gr.
2. Een ander (Wartena 22/5 '15)	38.6×27.5 „ „ 0.720 „
3. Een derde (Eernewoude 26/4 '19)	36.4×25.8 „ „ 0.660 „
4. 1/4, onder Suawoude	{ 39.5×28.7 „ „ 790 „ 39.1×28.7 „ „ 780 „ 39.2×28.8 „ „ 757 „ 38.9×28.4 „ „ 743 „
19/4 '35	
totaal:	156.7×114.6 „ „ 3.070 „
gemiddeld:	39.17×28.65 „ „ 0.767 „

5. 1/4 bij Hardegarijp, 23/4 '42 ¹⁾	{	42.3	×	28.3	mm en 0.761	gr.
		40.7	×	28.9	„ „ 0.789	„
		40.4	×	28.2	„ „ 0.735	„
		40.9	×	28.5	„ „ 0.750	„
totaal:		164.3	×	113.9	„ „ 3.035	„
gemiddeld:		41.07	×	28.47	„ „ 0.759	„

Het kleinste en lichtste ei van *gallinago* in mijne collectie meet 37.1 × 26.8 mm en weegt 0.728 gr. Hoewel het volume geringer is dan het hierboven, sub 1 beschreven ex. van *minimus* is het toch 0.033 gr zwaarder. Het maakt bovendien deel uit van een legsel van 4, waarvan de 3 andere voorwerpen resp. 0.855, 0.867 en 0.870 gr wegen.

Het op-één-na lichtste ex. (0.751 gr) behoort tot een legsel van 4, dat het laagste totaalgewicht heeft van alle 27 (19/4 en 8/3), door mij gemeten en gewogen watersniplegsels. De maten en het gewicht bedragen resp.:

	37.9	×	27.9	mm en 0.783	gr.
	37.6	×	27.5	„ „ 0.776	„
	37.4	×	27.2	„ „ 0.773	„
	37.2	×	26.9	„ „ 0.751	„
totaal:	150.1	×	109.5	„ „ 3.083	„
gemiddeld:	37.52	×	27.37	„ „ 0.771	„

Ook dit op-één-na lichtste *gallinago*-ei blijft in volume beneden het sub 1 beschreven *minimus*-ex., doch weegt 0.056 gr meer; het gemiddelde volume van het geheele legsel is geringer dan dat van het onder 2 vermelde *minimus*-ei, maar het doorsneegewicht is 0.051 gr hoger. En hoewel de gemiddelde afmetingen van alle 4 eieren belangrijk beneden die van de sub 4 en 5 genoemde *minimus*-legsels blijven, is het gemiddelde gewicht hoger.

De maten en gewichten der eieren van een watersnip-legsel, die in totaalafmetingen vrijwel overeenstemmen (zij blijven er nog iets beneden) met die van het bokje-legsel sub 4, zijn resp.:

	40.8	×	28.2	mm en 0.958	gr.
	37.0	×	29.0	„ „ 0.889	„
	39.2	×	28.4	„ „ 0.871	„
	38.8	×	28.5	„ „ 0.850	„
totaal:	155.8	×	114.1	„ „ 3.568	„
gemiddeld:	38.95	×	28.50	„ „ 0.892	„

Het totaalgewicht is dus 0.498 gr, het gemiddelde 0.125 gr hoger, terwijl het verschil met het *minimus*-legsel sub 5 nog grooter is.

* *
*

¹⁾ Dit legsel lag in eene geheel dichtgegroeide sloot, die, ten behoeve der afwatering, werd uitgegraven. Aangezien het dus toch verloren zou gaan, nam een der arbeiders (hoewel hij wist, dat snippeneieren niet mogen worden geraapt) het legsel mede en bracht het mij.

Men zou mij kunnen tegenwerpen, dat de broedtijd (de laatste helft van April) voor *minimus* te vroeg is, aangezien de meest bekende auteurs van Juni en Juli spreken. Zoo zegt Rey: „Die vier Eier des Geleges wurden von Sandman in Lappland vom 1. bis 27. Juli gefunden ¹⁾” en Jourdain geeft op „from early June.” Maar Hortling („Ornithol. Handbok”, p. 887) schrijft: „De laggäs i (mai) juni och juli”. En voor een vogel, die in noordelijk Finland en Lapland in Mei eieren heeft, is het broeden, op onze breedte, in de tweede April-helft niet ongewoon. Ook overigens is het volstrekt niet vreemd, dat *minimus* bij ons te lande broedt. Immers de soort heeft in Duitschland niet alleen in Sleeswijk, maar zelfs in Beieren (bij Erlangen) gebroed en naar alle waarschijnlijkheid eveneens in Oostpruisen en Silezië (Hartert, „Die Vögel der paläarktischen Fauna, II, p. 1670). Al is zulks thans („Ergänzungsband”, p. 485) niet meer het geval.

Naschrift:

Ik heb dit en het witgatjes-artikel aan den heer van Pelt Lechner ter lezing en beoordeeling gezonden en deze machtigt mij, bij brief van 29 October j.l., tot publicatie van de volgende verklaring:

„Ik vereenig mij, zonder eenig voorbehoud, volkomen met de conclusies, waartoe schrijver der twee artikelen, daarin gekomen is.”

A. A. van Pelt Lechner.

Nog een broedgeval van het witgatje, *Tringa ochropus* L., in Friesland?

DOOR

Tsj. Gs. DE VRIES.

In het eerste decennium dezer eeuw, toen ik nog een beginneling was in rebus oölogie, zond ik wel eens een aantal eieren, omtrent welke identiteit ik in het onzekere verkeerde, ter determineering aan den heer A. A. van Pelt Lechner. Deze was niet alleen te allen tijde bereid om te helpen, maar hij dreef zijne welwillendheid zóó ver, dat hij de eieren ook aan het oordeel van Dr Eugène Rey in Leipzig en van den ouden heer Wilhelm Schlüter in Halle (Saale), eveneens een zéér bekwaam oöloog, onderwierp.

In een van die zendingen bevonden zich, onder meer, drie eieren, die, naar de meening van de drie heeren, van den boschrutter, *Tringa glareola* L., afkomstig waren. (Brief van v. P. L., gedateerd Wageningen 4 Maart 1909). Een van deze drie exemplaren, dat op 24 April 1907 bij Eernewoude was gevonden, en de, door v. P. L. aangebrachte signatuur 448

¹⁾ Broeddata voor Duitschland worden niet opgegeven, maar het broeden in „Schleswig-Holstein, Pommern, Bayern, Schlesien und wahrscheinlich noch in manchen anderen Gegenden” wel vermeld.